

Brothers Grimm: First Croatian Translations

We present in this issue of *Libri & Liberi* the facsimiles of some of the earliest translations and adaptations of fairy tales and other kinds of tales by the Brothers Grimm to mark the two-hundredth anniversary of the first volume of *Kinder- und Hausmärchen* [Children and Household Tales]. The first recorded appearance of such a tale, “Frkljevački muzikaši” [The Musicians of Frkljevci], where Frkljevci is the name of a small Croatian village, is a free translation of “Die Bremer Stadtmusikanten” [The Bremen Town Musicians], published in the children’s literary magazine *Smilje* [Immortelle] in 1876. The second set of facsimiles presents “Priča o kozličih” [The Tale of Kids], an adaptation based on “Der Wolf und die sieben Geißlein” [The Wolf and the Seven Young Kids]. It was originally published in 1877, alongside another translation of “The Town Musicians of Bremen”, in the second volume of *Djetinji vrtić* [The Children’s Garden] by Ljudevit Tomić, the oldest Croatian book of stories which included translations or rather adaptations from the Brothers Grimm collection. These are accompanied by “Crvena kapica” [The Little Red Cap], i.e. “Rotkäppchen”, the well-known tale by the Brothers Grimm. It was adapted in accordance with the conventions of the children’s literature of the time, and published in *Smilje* in 1878. The next set of facsimiles shows “Bielka i Rumenka” [White and Ruddy], one of the earliest Croatian translations of the Grimms’ fairy tales and other tales published in a Croatian collection of folk tales for children, being an almost literal translation of the fairy tale “Schneeweißchen und Rosenrot” [Snow White and Rose Red], from the 1879 collection *Narodne pripoviedke* [Folk Stories], edited by Mijat Stojanović.

In accordance with the translation and reception practices of the time, as well as with notions of children’s literature, folk literature and popular literature, and with ideas of authorship, also in accordance with the laws on copyright valid at the time, all the listed translations and adaptations, including at least a hundred similar texts belonging to the body of Croatian children’s literature from the second half of the nineteenth century, were published in Croatian without any reference to the Brothers Grimm or to their collection. Non-attributed fairy tales and other tales by the Grimms continued to be published, and also after 1895, when the first clearly attributed translation, that of the fairy tale “Sedam gavrana” [The Seven Ravens], appeared in *Smilje*. This translation was largely true to the original, “Die sieben Raben”, and it was accompanied by a hint at its source, albeit very reserved and occurring right at the end: “po Grimmu” [after Grimm]. The facsimiles of this translation complete the section *Dusty Covers* in this issue. A wider overview of

the translations and adaptations of the fairy tales and other tales by the Grimms in Croatian children's literature, and of the contexts of their appearance, is given in the study "Authorities or Anonyms", also published here.

Braća Grimm: prvi hrvatski prijevodi

Povodom dvjestote godišnjice izlaska prvoga sveska zbirke *Kinder- und Hausmärchen* (Dječje i kućne bajke), u rubrici *Baština* odlučili smo objaviti faksimile nekoliko najranijih hrvatskih prijevoda i obrada bajka i priča braće Grimm. Uz najstariji od njih, „Frkljevački muzikaši“, stilski slobodan prijevod priče „Die Bremer Stadtmusikanten“ [Bremenski gradski svirači], objavljen u dječjem časopisu *Smilje* 1876., donosimo i „Priču o kozličih“, adaptaciju priče „Der Wolf und die sieben Geißlein“ [Vuk i sedam kozliča]. Ta je priča, zajedno s prijevodom „Bremenskih gradskih svirača“, objavljena 1877. u drugom svesku *Djetinjega vrtića* Ljudevita Tomića iz 1877., najstarije hrvatske knjige u koju su uvršteni i prijevodi, odnosno obrade iz zbirke Grimmovih. Tima smo pridružili još i „Crvenu kapicu“, prema uzusima tadašnje dječje književnosti priređenu obradu znamenite priče Grimmovih, „Rotkäppchen“ [Crvenkapica], objavljen u *Smilju* 1878. godine te, konačno, „Bielku i Rumenu“, jedan od najranijih hrvatskih prijevoda Grimmovih bajka i priča objavljen u nekoj od hrvatskih zbirki narodnih priča za djecu, a koji je gotovo doslovan prijevod bajke „Schneeweißchen und Rosenrot“ [Snjeguljica i Ružica] uvršten u zbirku *Narodne pripoviedke* (prir. Mijat Stojanović) iz 1879.

U skladu s tadašnjim prevoditeljskim i čitateljskim praksama te predodžbama o dječjoj, narodnoj i pučkoj književnosti, ali i s predodžbama o autoru i autorstvu, odnosno sukladno važećim zakonima o autorskim pravima, svi spomenuti prijevodi i obrade, kao i barem stotinu njima srodnih tekstova hrvatske dječje književnosti iz druge polovice devetnaestoga stoljeća, objavljeni su bez uputnice na braću Grimm ili njihovu zbirku. Neatribuirane bajke i priče braće Grimm u hrvatskom su se kontekstu nastavile objavljivati i nakon što je 1895. pod naslovom „Sedam gavrana“ tiskan pretežito vjeran hrvatski prijevod bajke „Die sieben Raben“, uz koji je, doduše, dosta sramežljivo na samom kraju navedeno da je nastao „po Grimmu“, a s kojim završavamo niz faksimila koje donosimo u ovom broju *Libri et Liberi*. Čitatelje zainteresirane za iscrpan pregled i kontekstualizaciju ovih i njima srodnih prijevoda i obrada bajka i priča braće Grimm u hrvatskoj dječjoj književnosti upućujem na članak „Velikani ili anonimci? Jacob i Wilhelm Grimm u hrvatskoj književnosti, politici i znanosti devetnaestoga stoljeća“ koji je također objavljen u ovom broju.

Marijana Hameršak

Original publications • Izvorni tekstovi¹

Kobali, Milan, pr. 1876. „Frkljevački muzikaši“ *Smilje: zabavno-poučni list sa slikami za mladež* 4 (11): 162-163.

Tomšić, Ljudevit, prir. 1877. „Priča o kozličih“. U *Djetinji vrtić: zabavne pripovjesti dobroj djeci. II*, 99-102. Zagreb: Mučnjak i Senfleben.

s.n. 1878. „Crvena kapica“. *Smilje: zabavno-poučni list sa slikami za mladež* 7 (2): 23-27.

Stojanović, Mijat, prir. 1879. „Bielka i Rumenska“. U *Narodne pripoviedke*, 92-100. Zagreb: Hrv. pedagogijsko-književni sbor.

Grimm [Jacob i Wilhelm]. 1895. „Sedam gavrana“. *Smilje: zabavno-poučni list sa slikami za mladež* 23 (9): 136-138.

¹ We are grateful to the Croatian School Museum in Zagreb for giving *Libri & Liberi* permission to publish the facsimiles of five stories from different publications in this issue.

Zahvaljujemo Hrvatskom školskom muzeju iz Zagreba na ustupanju prava na objavljivanje faksimila stranica iz navedenih publikacija u ovome broju časopisa *Libri & Liberi*.

Frkljevački muzikaši
 [The Musicians of Frkljevci]
 1876.

Br. 11. U ZAGREBU, 1. STUDENOGA 1876. Teč. IV.

S M I L J E.

ZABAVNO-POUČNI

LIST SA SLIKAMI ZA MLADEŽ.

Izdaje hrv. pedagog.-književni sbor.

162

Hej! veselo mili djaci,
 Sva su dobra s nami svieta,
 Svud se kažmo kô junaci,
 Da nam duh u sreći cvjeta;
 Nek se svuda ori poj:
 Sretan bio djački roj!

Frkljevački muzikaši.

Neki čovjek imao je magarca, koj mu je nosio mnogo godina vreće u mlin. Kad je ostario, htjede da se ga otrese. Vidiv magarac, da ne će biti ništa dobra, odputi se u sviet, da si potraži bolju sreću. Susretne psa, koj je sasvim iznemogao bio, pa se počivao. Magarac ga upita: „Što ti prijatelju ovdje radiš?“ „Ja sam ostario“, odgovori mu pas, „pa me je htio ubiti moj gospodar. Ja to opazih, pa se evo odputih u sviet.“ Magarac nastavi ovako: „Ja idem u Frkljevce, da ondje kao muzikaš pokušam kruh si služiti. Hodi i ti s menom, ne ćeš se kajati!“ — Pa zbilja podje. Za nekoliko dana sastanu ova dvojica staru mačku, te ju upitaše: „Što ti ovdje radiš?“ — „Ah, nemojte me ni pitati!“ odgovori mačka. „Ja sam sirota stara, ne vidim već bez naočala, s toga me je gospodar mrko gledao, pa me je naumio u vodu baciti. Ja to začuh, pak ostavih njegovu kuću. Idem ovako polagano svaki dan, ali kamo, toga ni sama ne znam.“ — „Hodi s nami“ rekoše joj magarac i pas, „ti krasno mijućeš, pa bi liepo s nami složila!“ — Mačka sbilja podje, pa im je putem svašta pripoviedala. Jednoga jutra dodju donekle, gdje je na plotu kokot kukurikao, što ga je grlo nosilo. Oni ga upitaše: „Što višeš pievće?“ — „Navještujem ljudem, da će sva-nuti bieli danak. Ja sam njihov pievac, pa me ipak kani gospodar uloviti, te ondje speći, da mojim mesom podvori gostove. S toga vam vičem što mogu, da se u posljednjem času jošte napjevam.“ — „Oj crvenoglavče, podji s nami, ti liepo pjevaš; ala će nas ljudi rado slušati, kada mi stanemo svirati!“ — I pievac podje s njimi. Oni putovahu, nu ne mogahu dugo vremena doći do grada. Jedne noći morali su u šumi prenoćiti. Magarac i pas legnu pod drvo, a mačka i kokot odu na drvo. Kokot opazi svjetlost

i reče svojim drugovom: „Evo vidim svjetlost, valjda svieća gori u kući, koja nije daleko od nas.“ „Mi moramo onamo, jer smo gladni“, reče magarac. Oni podju i za četvrt sata dodju sretno do kuće. Magarac je bio najviši, s toga podje k prozoru, da vidi, tko je u sobi i što radi. „Tko je u sobi?“ zapitaše ga neustpljivi drugovi. „Vidim razbojnike, koji jedu i piju“, odgovori magarac. „To bi bilo nešto za našu bradu“, reče pievac. Oni se stanu dogovarati, pa odluče ovako učiniti. Magarac mora staviti prve noge na prozor, njemu na ledja imade se popeti pas, na psa mačka, a kokot ima sjesti mački na glavu. Kad to učiniše, dade magarac znak, i oni stanu složno svirati. Magarac stane ijaukati i vikati grozno, pas lajati, mačka mijukati a kokot s crvenom kapicom kukurikati; za čas navale u sobu kroz prozor. Razbojnici misleći, da su to duhovi i sablasti, koje su ih došle plašiti, nagnu bježati ostavivši jelo i pilo. Sad sjednu za stol muzikaši te se stanu častiti.

Poslje večere ugasnu svieću te legnu spavati. Magarac na smeće za vratima, pas na prag, mačka na ognjište a kokot odleti na policu. O ponoći reče vodja razbojnika: „Mi smo ipak strašljivci, što se dadasmo u bjeg natjerati. Jedan od nas neka otidje onamo, da vidi, što je!“ Jedan razbojnik otidje onamo i vidiv, da svieća ne gori i da je sve mirno i tiho, podje u kuhinju. On je vidio, da se na ognjištu nešto kriesi i svjetluca, uze žigicu i htjede ju upaliti, mišljaše bo, da je to iskra na ognjištu. Mačka nije razumjela šale, skoči nanj, pa ga onako baš čestito ogrebe; skoči bora mi i pas, te ga ujede u nogu, magarac ga pako udari kopitom, želeć mu sretan put, a pjevac stane porngljivo kukurikati.

Razbojnik nagne bježati i došav u šumu, sasvim uplašen i jedva dišuć, reče vodji: „U onoj kući su vještice, evo su mi ogreble lice; za vratima bijaše čovjek, on me ubode nožem; na dvorištu ležao je orijaš, on me udari kladivom, a u visini bijaše sudac — duh, koj vikaše: „Dovedite mi ga!“ — Razbojnici se ne usudiše doći nikada više u tu kuću, a muzikašem tako omili kućica, koju oni junački osvojiše, da ju ne ostaviše do smrti. — Onaj, koj je meni to pripoviedao, bio je takodjer tamo, pa mu je i danas jezik moker.

Pr. M. Kobali.

Priča o kozličih
 [The Tale of Kids]
 1877.

DJETINJI VRTIĆ.

ZABAVNE PRIPOVJESTI DOBROJ DJECI.

Br. 3

DJETINJI VRTIĆ.

ZABAVNE PRIPOVJESTI DOBROJ DJECI.

Napisao jih i sabrao

Br. 20.
LJUDEVIT TOMŠIĆ,

učitelj dolnjogradske obće pučke škole u Zagrebu.

II. SVEZAK.

II. Svezak
 (Sa slikom Petra Preradovića.)

U ZAGREBU.

Nakladom knjižare Mučnjak i Senftleben.

1877.

ZAGREBU
 Centr. knjižnica grad. škola
 ZAGREBU
 224

Priča o kozličih.

Bila vam je jedna stara koza, koja je imala sedam mladih kozlića. Jednom ode starka u šumu, te reče svojim mladim: „Pazite, djeco, da ne dodje vuk, jer bi vas sve redom pojeo.“

I nato ode starka.

Za nekoliko časaka čulo se, kako netko na vratih grebe. „Otvorite, djeco! Evo majke, — došla je iz šume.“

Ali su kozlići odmah poznali, da to nije glas njihove majke, te rekoše: „Naša majka ne ima tako debela glasa,“ pa ne htjedoše otvoriti.

I za neko vreme poslje i opet greblo po vratih, te se čuli fini i tihani glasovi: „Dječice draga, evo me, majke vaše, otvorite, da vas mogu zagrliti.“

Sada odoše mladi kozlići k vratam, te kroz pukotine opaziše par crnih nogu. Na sav glas povikaše: „To nije naša majka! Naša majka ne ima crnih nogu!“

I opet ne htjedoše otvoriti.

Kada je to vuk začuo, brzo odtrča do bližnjiga mlina, gdje si noge učini *biele*, pa onda opet hajde da grebe na vrata. Pa kada ni ovaj put ne vjerovahu kozlići, da je to majka, pokaže jim vuk izpod vratâ svoje biele noge, veleći jim: „Nu vidite, da sam to ja, vaša majka! Otvorite mi brzo, jer sam umorena od puta.“

Opaziv kozlići biele noge i začuv nježni glas, pomisliše, da je pred vrati *majka*, te brzo otvoriše. Ali jaoh! Čim oni otvoriše, eto *vuka* medju nje. Aj, da vam je bilo viditi, kako su se nebogi kozlići prepali od straha, kadno *vuka* opaziše i kako presenećeni trčahu naokolo, tražeći mjesta, da se sakriju. Jedan je skočio pod postelju, drugi pod stol, treći pod peć, četvrti za stol, peti za vrata, šesti za maslenku, a sedmi čak na veliku drvenu uru. Ali ne mogahu vuku izmaknuti. Vuk ih sve

redom nadje i pojede te ode zatim pod drvo u vrt, gdje je liepo usnuo.

Povrativ se starka koza iz šume i opaziv otvorenu kuću a sobu praznu, odmah pomisli, što se je dogoditi moglo. Počela jih naokolo po sobi tražiti, kao što bi tražila svaka brižljiva majka svoju dječicu, počela jih zvati, nu sve uzalud. Od nikuda ne javljaju se njezini kozlići.

Sada ode starka u vrt i tu opazi vuka, kako pod drvetom spava i hrče, da se sve granje treslo. Stupiv bliže k vuku, pričiniło joj se, kao da nešto u njegovu trbuhu skače. Ne bi li to bili njezini kozlići?

Brzo odskače u sobu, uze škare te proreže vuku trbuh.

I svi kozlići redom živi i zdravi dodjoše iz vukova trbuha. Zatim starka donese sedam kamena, te ih vuku turne u trbuh, pa mu ga liepo sašije.

Kada se je vuk probudio, ćutio je, da je žedan. Ode na zdenac, da se napije, ali ćim koraći, poče se kamenje u njegovu trbuhu kotrljati.

— 102 —

Došav na zdenac, nagne se, da se napije,
ali težina kamenja prevagne i on — padne
u zdenac te se utopi.

Stara koza skakaše pako od velike radosti,
što je vuka prevarila, sa svojimi kozlići duže
vremena oko zdenca.

Crvena kapica
[The Little Red Cap]
1878.

23

majka Marija drži sinčića Isusa na rukuh, a do nje stoji odhranitelj sv. Josip. Pod tom slikom čitao si sljedeće redke:

Ljubav, radinost i sloga,
Štovanje bližnjega svoga,
Uvjeti su dobre sreće.

Crvena kapica.

Življaše nekoč djevojče, nježno i ljubezno, koje je svatko volio. Tako se barem pripovieda i u knjigah čita pa da je istina, ne ima dvojbe. Ali baš ovakove nježne i ljubezne dušice, koje sav sviet voli, mrzi — nenavist, a to vam je, djeco, goropadan vuk, koji proždire nježne i ljubezne stvari. Možemo se o tom svaki dan osvjedočiti. Ovo dakle ljubezno djevojče bijaše svakomu milo i drago, a najmilije bijaše svojoj babici (staroj materi), koja mu je kupila krasnu crvenu pregaču i crvenu kapicu, te bi s toga ljudi ovo dobro djevojče nazivali „c r v e n o m k a p i c o m“.

Neki dan priredi majka pogaču te reče djevojci: „Ej crvena kapice! baka ti je bolestna, otidji k njoj, pitaj ju, je li joj odlahnulo, te joj odnesi komad pogače, dok je još mekana, a stavit ću ti u košaru i malo vina, sirova masla i drugih dobrih stvari“.

„Crvena kapica“ rado je išla k babici, premda je bio dalek put. A dobro znamo, kako babice vole svoje unuke, a htila bih viditi unuka, koj nebi ljubio babice svoje. Prije, nego li je „Crvena kapica“ nastupila svoj put, reče joj mati: „Diete, drži se ravne staze; ne obaziraj se niti desno niti lievo“. — Tako u obće skoro svaka mati govori, kada šalje kćerku svoju na put. — Kadkada ovakav nauk koristi, a kadkada opet ne; često je najljepši nauk uzalud. Prispjevši „Crvena kapica“ u šumu, sastade kuma vuka. Nije se baš ništa prestrašila, jer je bila marljiva i nevina, pa nije nit znala, tko i što je vuk. Vuk bi ju bio odmah proždrio, nu bijaše ljudij u blizini, pa se nije usudio. Približi se dakle djevojci te se stade š njom razgovarati:

24

„Dobro jutro „Crvena kapice!“ kuda tako rano?“
 „Hvala na pitanju! Idem k bolesnoj svojoj babici.
 Nosim joj pogače, koju je majka priredila, pa i vina, si-
 rova masla i drugih dobrih stvari imadem za nju u ko-
 šarici“.

„Pa zar daleko odavle stanuje tvoja babica?“
 „Prilično daleko iza šume tik onoga mlina u prvoj
 kući izpred sela“.

„Nu kad je bolestna“, odgovori vuk, „hoću ju i ja posjetiti. Bolestnike vrlo rado pohadjam, da jih tiešim te jim što god liepa o Bogu pripoviedim. Hodi samo mila moja „Crvena kapice“ ravnim putem, ne obaziraj se niti desno niti lievo, te se nikim ne daj odvratiti s pravoga puta. Navrnuti ću se prije k nekomu bolestniku, a onda odmah dodjem za tobom“.

„Aj ti blagi vuče“, pomisli „Crvena kapica“, „baš tako govori kao mati. Koliko imade siromak posla, ako hoće, da utješi sve bolestnike! Ipak je još te dobrih duša na svijetu! Eno ga, kako se žuri na dobro i plemenito djelo! Trči, kao da jedva očekuje, da se lati svoga posla“.

Dok je djevojčice ovako promišljavalo, trčao je u istinu vuk, koliko je brže mogao, nu samo za to, da bi „Crvenu kapicu“ prestigao i k babici prije došao, nego li ona.

„Crvena kapica“, opaziv putem mnogo liepih ružica, stade iste trgati te jih stavljati u sirovo maslo i pogaču, a zatim počme i vienčice plesti, da nakiti staklenice, u kojih je bilo vino. Mnogoj ptičici pogleda tom prilikom u gnjezdance te se ne mogaše dosta načuditi, kako žute kljuničice imadu mladići i kako široko zievaju ubogi crvići. Odmrvi malo pogače te liepo nahrani gole ptičice. „Hvala Bogu“, pomisli u sebi, „evo i ja činim dobro djelo, jer su mladići gladni. Nu vina jim ne smijem dati, ta niti ja ne dobijem vina. Vino nije za mladež.“

Vuk nije trgao cvieća, niti je pleo vience, niti se starao za gnjezdanca, — zloba trči, što igda može, — i eto ga skoro kod babičina stana. Pokuca na vratih.

„Tko je?“ upita babica slabašnim glasom.

„Ja, „Crvena kapica“. Doniela sam vina, pogače i drugih dobrih stvari“.

„Pritisni kvaku“.

Vuk pritisne kvaku, vrata se otvore, ubogu babicu spopade strah a vuk ju proždre u jedan mah. Zatim uze njezinu odjeću, obuče se, stavi babičinu kapu na glavu te si ju povuče preko čela. Zatvori vrata, legne se u postelju te tako čekaše. „Stara, suha babica bijaše dobar zalogaj“, mrmrljaše sam sobom, „kakav bit će istom slastan zalogaj „Crvena kapica!“ Samo da skoro dodje, jedva ju čekam!“

„Crvene kapice“ nije bilo treba dugo čekati. „Kuc, kuc“ pokuca na vratih.

„Tko je?“ pita vuk s babičini glasom.

„Ja sam, „Crvena kapica“, nosim vam vina, pogače i drugih dobrih zalogaja, pa i liepa cvieća“.

„Pritisni kvaku!“

„Crvena kapica“ pritisne kvaku i stupi u sobu. Babičin joj se glas pričini nekako sumnjivim, a isto tako čudnovat činjaše joj se vonj u sobi — kao da je gdje u zvjerinjaku. Bijaše joj teško pri sreću.

Bila je to samo sumnja a pripoviedaju ljudi, da je tako svakomu pri srdcu, kojega nesreća čeka. Nije znala, što bi činila i rekla, te se bojzljivo ogledavaše po sobi. Vuk povuče pokrivalo preko glave te reče: „Draga moja „Crvena kapice“, donesi mi ovamo bliže hranu i piće“. „Crvena kapica“ drhtala je po čitavom tielu. Bijaše joj, kao da je što sakrivila. U istinu sam sagriešila; nisam slušala svoje ljubezne majke, te sam skrenula s prave, ravne staze, idući k svojoj babici“. U taj hip pogleda babicu te zaviče: „Babice, zašto imadeš tako velike uši?“

„Da te bolje mogu čuti“.

„A zašto imadeš tako velike oči?“

„Da te bolje vidim!“

„A tako velika usta?“

„Da te lakše proždrem!“

I vuk proždre „Crvenu kapicu“.

Bila bi odviše žalostna ova pripovjest, da ju sada završim, pa ne bi bilo niti pravice za zemlju, kad bi vuci bez ikakove kazni proždirali „Crvene kapice“. Liepoj pripoviesti treba i liepi svršetak, a pravica nikad ne uzfali. — I tako je bilo. Vuk posve mirno usnu, kao da nikakova zla nije počinio.

Hrkao je, da se čulo čak u šumu. Ovo ga hrkanje izdalo. Lovac ga je čuo i došao k njemu, ne znajuć da je u tom trenutku on mjesto pravice, kao i u obće na svietu malo tko znade, zašto to ili ono radi. Mislio je, da babica smrči, nu opaziv vuka, odmah pomisli, ne bi li ovdje bilo kakovo zločinstvo. Brzo izvuče svoj lovački nož te razpori zvjeri trbuh. I „Crvena kapica“ skup sa svojom babicom skoči iz trbuha.

Vuk se probudi i začudi, kad opazi pred sobom babicu i „Crvenu kapicu“. Srdio se, što se je lovac usudio oteti mu ono, što si je on svojim zubi prisvojio. Htio je progovoriti, te braniti svoje pravo, — nu taj mah ustrieli ga lovac. „Zločin treba kazniti“, reče „jer inače bilo bi sve uzalud“.

„Crvena kapica“ nije nikada više krenula s ravne staze a babicu je ovaj strah posve izliečio. Bijaše odsele zdrava i čila, pa nije nikada kašnje niti hunjavice očutila. Za sretan spas obijuh i na zdravlje svih ljubeznih unuka i svih ljubeznih babica na svijetu, — pa tako i na zdravlje svim vam, ljubezni čitatelji i čitateljke, — izpio je lovac vino, što ga je doniela „Crvena kapica“ te je tako bio nagradjen za svoje plemenito djelo.

Zidanica i drvenjača.

Pr. M. Kobali.

Jednoč se stane rugati zidanica drvenjači ovako: „Što si ti sirota drvenjačo? Tebe nitko ni ne gleda, a kad kraj mene ljudi prolaze, svaki stane, pa se čudom čudi, veleć: „Krasne li sgrade, da se je ne možeš dosta nagledati!“

Drvenjača joj nije vratila žao za sramotu, već joj tihano ovako progovori: „Ako i jesi ljepša od mene, nije to tvoja zasluga, već onoga, koj te je toli liepo nakitio“.

Zidanicu bilo je stid, s toga ne progovori više ni jedne rieči.

Ako je i izmedju vas tko ljubezni čitatelji i čitateljice ljepši, bogatiji i umniji, neka se nikada ne ruga bratcu ili sestri ružnijoj, i siromašnjoj, jer sve što imate i vi i vaši roditelji, darovao vam je dragi Bog na vašu korist i svoju slavu. Promislite i to, da može najbogatiji biti sustra najsiromašnjim, a najljepši i najružnijim.

Bielka i Rumenka

[White and Ruddy]

1879.

Bielka i rumenka.

Neka siromašna udovica živila je u usamljenoj koljebici, i pred koljebicom bijaše vrt, u kom stajahu dva grma ruža, jedan grm cvao bielimi, drugi rumenimi ružami. Imala udovica dvoje ženske djece, koja nalikovahu ružami obiju vrsti, jednoj bijaše ime Bielka, drugoj Rumenka. Ali bijahu tako krotke i dobre, tako radine i neutrudive, da im je malo premica na svietu bilo. Bielka bijaše samo tiša i blažija nego Rumenka. Rumenka radje skakaše po livadah i po poljih, tražaše cvieće i hvataše ptice; a Bielka sjedjaše doma kod majke, pomagaše joj obavljati kućne poslove, ili joj je štogod čitala, kad nebijaše drugoga posla. Obje su se sestrice tako volile, da su uvijek iduć kud mu drago držale jedna drugu za ruku, i kad bi Bielka rekla: Nemoj mo se razstavljati, odgovorila bi Rumenka: Nećemo dok god smo žive, i mati bi dodala: što jedna ima, neka dieli s drugom. Često su trčale u šumu same i po njoj skupljale i brale jagode, ali im nijedna živina nije ništa zla učinila, nego su dolazile sigurno i pouzdano; zec im jeo kupusni list iz ruke, srna pasla i brstila blizu njih, jelen skakao veselo pored njih, ptice ostajale po

BIELKA I RUMENKA.

93

grančicah sjedeć i pjevale, što su samo bolje znale, nigda im se nedogodi nikakva nesreća, kad su zakas-nile u šumi i noć nastala, legle su jedna uz drugu nama i spavale, dok je svanulo, i mati je to znala, pak nebijaše u brigi za djecu. Jedan put kad bi-jahu tako prenoćile u šumi i zorom se probudile, vidjahu liepo zlatokoso diete u bieloj, sjajnoj odje-ćici (opravici) sjedi uz njihov ležaj. Diete ustade. pogleda ih ljubezno, ali ništa nereče i ode u šumu. I kad se obazrieše okolo sebe, vidjahu, kako su ležale posve blizu nekog ponora, i sigurno bi bile unutra pale, da su u mraku samo nekoliko koraka dalje pošle bile. Mati pako reče djeci, to je morao biti angjeo, koji bdije nad dobrom djecom i čuva ju od svakoga zla.

Bielka i Rumenka držahu koljebicu majčinu tako čisto, da je veselje bilo pogledati u nju; svud bi mogao meda laznuti. Ljeti snažila je Rumenka kuću i stavljala majki svako jutro, prije nego je majka ustala, kitu cvieta na stolak pred postelj u kiti svaki put bila i rumena i biela ruža. Zimi lo-žila je Bielka vatru na ognjištu, vješala kotao na verige, i kotao bijaše bakren; ali se sjaše kano zlato, tako je liepo oriban. U večer padao snieg i pavuljci treptili u zraku, i mati reče: Idi, Bielko, i zaključaj vrata, i tad sjedoše kod vatre na ognjištu i mati uze naočale, te čitaše iz neke velike knjige,

a obje djevojčice slušahu, sjediše i predoše; uz njih ležaše jagnješce, a na motki sjedjaše golubak, metnuv glavu pod krilo.

Jedne večeri, kad tako povjerljivo skupljeni sjedjahu, pokuca netko na vrata, kano da bi htio ući u kuću. Majka reče: „Rumenko! brzo otvori, biti će putnik, traži stan.“ Rumenka skoči i otvori, misleć bit će siromah čovjek, ali nije bio čovjek, nego medjed, koj promoli svoju crnu glavurdu kroz vrata. Rumenka zakriča glasno i odskoči natrag, jagnešce zableja, golubak prhnu i Bielka se sakri za majčinu postelj. Medjed pako poče govoriti: Nebojte se, neću ja vam ništa zla učiniti. Ozebao sam, polak smrznuo i rado bih se kod vas malko ogrijati Siroto medjede, reče majka, lezi uz vatru i samo pazi, da si šubu nepališ. Onda zovne majka Bielku i Rumenku, da dodju k vatri. Dječico, reče nebojte se medjeda, neće vam ništa učiniti, vidite, kako je miran i dobar. Tad dodjoše obje djevojčice, a pomalo približi se i jagnješce i golubak i nisu se bojali medjeda. Medjed reče: Dječice očistite mi malko runo od sniega; pak se pruži prokšeno uz vatru. Domalo upoznaše se kano kakvi stari znanci, te djeca počеше provoditi šalu i nestašluk sa rundavim gostom, potezaše runo rukami simo tamo, stavljaše noge medjedu na ledja i valjaše njim po ognjištu ili su uzela šibu ljeskovu, pak ga šibaše, i kad bi

BIELKA I RUMENKA.

95

medjed zamumljao, smijala bi se djeca. Medjed se nije ljutio, nego kad bi djeca počela pretjerivati, rekao bi: Nemojte me samo ubiti, djeco.

Kad je došlo vrijeme spavanja i svi odoše leći reče majka medjedu: Ti možeš u ime božje ostati ležeći na ognjištu, bit ćeš zaklonjen od zime i zla vremena.

Čim počelo svitati, izpustiše djeca medjeda i on odkasa sniegom u šumu. Od to doba dolazio medjed svaku večer u stanovito vrijeme, legao bi na ognjište i djeca provodiše s njim svoju šalu, koliko godj su htjela; i tako se priviknula na njega da već nisu zatvarala kućnih vrata, dok medjed nebi došao na stan.

Kad proljeće došlo i na polju sve zeleno bijaše reče medjed jedno jutro Bielki: Sad moram ići i celo ljeto neću doći.

A kuda ideš, dragi medjede; pitaše Bielka.

Moram u šumu i ondje čuvati svoje blago od zlih maljuga. Zimi, kad se zemlja smrzne kano kost, moraju dakako mirovati u svojih špilja dolje, ali sada, kad sunce razjuži i ugrije zemlju, onda mali gursuzi prodiru, penju se gore, traže i krađu, kano svrake i gavrani; i što jedan put dodje u njihove ruke i u njihove špilje, to se već lako nepovraća.

Bielka se raztuži opraštajući se sa medjedom i otvori mu vrata i izlazeć napolje zapne za ključa-

nicu i razdere medjed komad kože i učini joj se, kano da se izpod kože medjedove blišti zlato ; ali nije bila sigurna, da li je tako. Nu medjed odjuri žurno i brzo ga nestane iza drveća.

Poslje nekoga vremena pošalje mati djecu u šumu, da kupe suvarke grančice. Naidjoše djeca napolju na veliko drvo koje, ležaše kano klada podsječeno na zemlji i oko klade skakaše u travi nešto gore i dolje, ali nemogoše razaznati što bi bilo. Kad bliže dodjoše opaziše maljuga stara, pogrešpana i uvela lica s dugačkom bradom. Kraj brade bijaše uprociepljen u pukotinu drveta i maljug skakaše simo i tamo kano psetance na užetu i neznade kako bi se pomagao. Razrogači oči na djevojčice kano uhvaćen dabar u stupici i poviče: Što stojite tu, zar mi nemožete priskočiti u pomoć? Šta si učinio, mali čovječe, zapita Rumenka. Luda, znatiželjna gusko, odgovori maljug, htio sam razciepiti ovo drvo, da dobijem sitnih drva za kuhinju. Kad su debele glavnje na vatri, izgori mahom ono malo jela, što kuhamo i pečemo za nas maljuge, koji netrebamo progutati, koliko vi proždrljivci. Već sam bio klin srećno zabio, i sve bi bilo pošlo srećno za rukom ali prokleti klin bijaše pregladak i iznebuha izskoči iz pukotine, i klada uhvati mi bradu u škripac nisam mogo svoje liepe brade izvuci. Eto sad je u škripecu kano u prociepu i nemogu nikuda. Djevojčice napregle se

od smieha. — Sram vas bilo, vi gadure, vi ništarije! Djeca pokušашe maljugu pomoći, ali nemogoše izvući brade iz škripca. Idem ja otrčati i dozvati ljude, reče Rumenka.

Bedakinje, zacvrči maljug. Tko će mahom zvati ljude, već ste mi vi dvie premnogo; zar se nemožete domisliti čemu boljem? Nebudi nestrpljiv, reče Bielka, ja ću gledati, da ti pomognem, i izvadi iz žepa svoje škarice i odreza kraj brade. Čim vidjaše patuljak, da je oslobođen škripca, lati vreću punu zlata stojeću pod panjem, podiže ju i mrmljaše za sebe: Neugladjena svjetino, odsječe mi komad moje brade, kojom sam se ponosio! Nek vam plati kukavica! To rekavši uprti vreću na ledja i ode, a niti više nepogleda djecu.

Neko vrieme posle toga htjedoše Bielka i Rumenka pecati ribe za objed. Kad dodju blizu bare, vidjahu, kako nešto kano veliki skakavac k vodi skakće, kano da bi rada skočiti u vodu. One priskočiše i upoznadoše patuljka. Kud ćeš, reče Rumenka, valjda nećeš u vodu? Niesam poludio, poviče patuljak, zar nevidite, prokleta riba hoće da me uvuče u vodu? Patuljak je ondje sjedio i udičio i po nesreći vjetar mu bradu spleo sa udicom, čim bijaše velika riba udicu progutala, pak nije bio dosta jak, da izvuče ribu iz vode; riba ga nadjačala i povuče patuljka k sebi. Istina, hvatao se za svaku

travku i slamku, ali to mu nepomože mnogo, riba ga je povlačila u vodu, te bijaše u pogibelji, da se utopi. Djevojčice dodjoše još u pravo vrijeme, zadržale ga i povukoše odpenetrati mu bradu od uzice ali badava, zaplela se kruto brada sa uzicom. Ne bijaše druge pomoći, nego uzeti škaričice i odsjeći bradu; pri čem izgubi patuljak malo brade. Kad on to vidjaše, zakriča na djevojčice: Zar tako guštariče, tako mi nakaziste lice? Nije dosta, što ste mi bradu dolje posjekle, sad mi ju odsiecate; nesmijem svojim više ni na oči, kako ste me nakazile. Ta niste li mogle trčec izgubiti djonove cipela nevaljalke! Tad donese vrećicu bisera, koja ležaše u rogozi i neizustivši više ni rieči, odvuče ju i nestade ga iza jednoga kamena.

Dogodilo se, da je skoro za tim poslala majka obje djevojčice u grad, neka kupe konaca, igala, vrbca i povezača. Išle su pustom, po kojoj razasute ležahu velike kamenice (kano po polju u Lici); tu smotriše djevojčice veliku pticu, pršeću po zraku koja polagano nad njimi se vijaše, sve se dublje spuštaše i domalo pade kod njeke pećine; odmah za tim čuše užasan jauk. One dotrčaše i poplašene vidiše, da orleš pograbi njihova staroga znanca, patuljka, te ga htjede odnieti kano vrana pile. Smiljena djeca latiše mahom čovječka i otimaše ga tako dugo od orleša, dok ovaj nepusti ovoga grabeža. Kad se pa-

tuljak malco oporavio od prvog straha, zakriča svojim tankim glasom: Zar nemožete vi tepice blažije postupati samnom? Trzale ste moj haljetak tanki, da je eto sav razderan, prave ste nesreće nezgrapave, nebilo vas! Tad uze vrećicu s dragim kamenjem i zavuče se u jamicu izpod pećine, te u svoju špilju umakne. Djevojčice bijahu već privikle na njegovu nezahvalnost, nastaviše svoj put i svršiše svoj posao u gradu. Kad povračajuć se doma opet dodju na pustaru, iznenadiše patuljka, koji na čistom mjestu iztresao bijaše svoju vrećicu dragoga kamenja i pomislio nebijaše, da će tako kasno još tko onuda proći. Zalazeće sunce obasjavaše sjajne kamenčiće, te se oni blistahu i sjahu krasno u svih bojah dúge, te djeca stadoše i promatraše kamenje. Što ste stale tu, te zijate, zakriča patuljak i zažari se u licu od ljutine kano zrela paprika. Htio je dalje grditi, kad iznenada zamumlja medjed trčec iz šume. Poplašen skoči patuljak, ali već nije mogao pobjeći u svoj zaškuljak. Medjed bijaše već blizu njega. Tako poplašen i ustravljen povika: Dragi gospodine medjede, poštedite me, dat ću vam sve svoje blago, vidite liepo drago kamenje, što ovdje leži. Nemojte me ubiti, šta imate na meni ni čestita zalogaja? Osjetit me nećete u zubih; evo ove dvie nevaljale djevojčice pograbite, to su za vas nježni zalogaji, tuste su kano mlade jarebice, njih pojedite u ime božje. Medjed

nije mario, što on govori, nego pakostnom maljugu dade šapom zaušnicu, i ovaj pade mrtav, nemače ni nogom ni rukom.

Djevojčice bijahu odskočile, ali medjed povika za njimi: Bielko i Rumenko! nebojte se, čekajte, ja ću s vami ići! Tada poznadoše djevojčice medjeda po glasu i stadoše, te kad on stiže k njim, spade najednoč s njega medjedina, i stade pred njih liep čovjek, odjeven u zlato. „Ja sam kraljev sin,“ reče, „te sam bio zaklet od bezbožnoga patuljka, koji mi je pokrao sve moje blago i dragocienosti, te sam kano medjed imao pobjeći u šumu, dok se ne izbavih njegovom smrću. Sad je primio zasluženu kaštigu.“ Sad se kraljević s Bielkom oženio, a Rumenku uzeo njegov brat i podieliše veliko blago, koje je patuljak sabrao bio u svoju špilju. Stara majka življaše još mnogo godina mirno i srećno kod svoje djece. Oba ružina grma poneli su sa sobom i zasadiše ih pred svojimi prozori i svake godine cvjetaše ruže biele i rumene, da ih je milina bilo viditi i mirisati.

Sedam gavrana
[The Seven Ravens]
1895.

SMILJE.

ZABAVNO-POUČNI

LIST ZA MLADEŽ OBOJEGA SPOLA.

IZDAJE

HRV. PEDAGOŠKO-KNJIŽEVNI ZBOR.

UREĐUJE

TOMISLAV IVKANEC,
PROFESOR KR. UČITELJSKE ŠKOLE.

TEČAJ XXIII.

SA TRIDESET I PET SLIKA.

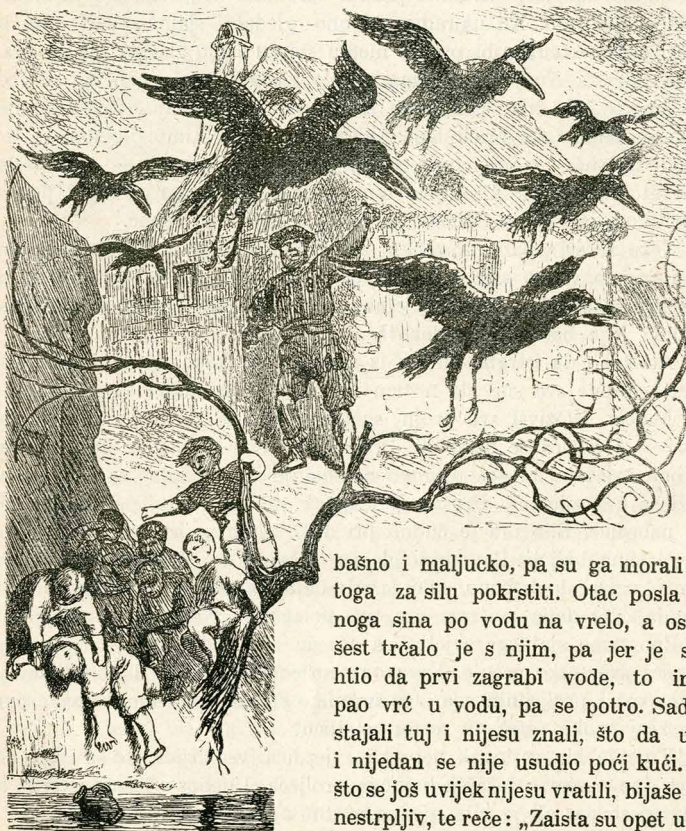
U ZAGREBU.

TISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA.
1895.

Sedam gavrana.

Neki čovjek imadaše sedam sinova, a nijedne kćeri, ma i koliko si ju je bio želio; napokon ga Bog blagoslovio ipak i djevojčicom. Roditelji se vrlo radovahu svojoj kćerčici, premda je dijete bilo vrlo sla-

bašno i maljučko, pa su ga morali radi toga za silu pokrstiti. Otac posla jednoga sina po vodu na vrelo, a ostalih šest trčalo je s njim, pa jer je svaki htio da prvi zagrabi vode, to im je pao vrć u vodu, pa se potro. Sada su stajali tuj i nijesu znali, što da učine i nijedan se nije usudio poći kući. Pošto se još uvijek nijesu vratili, bijaše otac nestrpljiv, te reče: „Zaista su opet u igri zaboravili na vodu, bezbožni nitkovi!“

Pa jerbo se bojao, da mu djevojka neumre nekrštena, reče ljutito: „Da Bog dao, pretvorilo se svih sedam sinova u gavrane!“ Jedva što je to izrekao, začuje nad svojom glavom u zraku neki šuštanj; on pogleda gore i opazi sedam crnih gavranova, kako su odletjeli onamo daleko.

Roditelji ne mogahu sada više da udare natrag od svoje prokletinje, pa su se s toga vrlo žalostili, što su izgubili svojih sedam sinova, no donekle ih je tješila njihova mala, ljepušna i mila kćerčica, koja se

dokora ojačala, te svakim danom sve to ljepšom postajala. Ona nije dugo i dugo ni znala, da je bilo u nje sedam milih brata, jer joj roditelji nijesu nikada toga spomenuli, dok nije jednoga dana slučajno čula, kako ljudi govore o njoj, da je doduše lijepa djevojka, ali da je ona zapravo kriva nesreći svojih sedam brata. Na to se ona vrlo rastužila, pa pošla do oca si i majke, te ih upitala, da li je imala braće i kamo su prispjela. Sada ne mogahu roditelji dulje da tu tajnu zašute,

no rekoše joj, da je to bila providnost božja, što je njezinih brata nestalo, a njezin porod da je bio samo nedužan povod tomu. Ali djevojka se nije mogla od to doba da umiri, savjest ju je pekla, što je ona bila

povodom toj nesreći, pa je podjedno smišljala, kako da si braću oslobodi. Ne imadaše ni mira ni pokoja, dok se nije potajno odšuljala i u svijet pošla, da svoje brate potraži i oslobodi, ma stajalo ju, što mu drago. Nije ponijela ništa sa sobom, nego malen prsten svojih roditelja na uspomenu, hljebac kruha za glad, vrčić vode za žeđu i malu stolicu za umornost.

Zatim je išla sve dalje i dalje do nakraj svijeta. Na to je došla na sunce, ali je ovo bilo odviše vruće i grozno, te je proždimalo malenu djecu. Ona je brzo pobjegla i trčala tamo do mjeseca; ali taj je bio opet odviše hladan, strašan i zao, pa kada je opazio koje dijete, govoraše: „Mirišem ovdje čovječje meso!“ Iza toga ode ona brzo i odavle, te dođe do zvijezda, koje su joj bile prijatne i dobre, i svaka je sjedila na svom posebnom stolcu. Zvijezda „Danica“ ali ustade, dade joj jednu moćnu košćicu i reče: „Ako nemaš ove kosti, ne možeš otvoriti staklenoga brijega, a u staklenom su brijegu tvoji brati.“

Djevojka uze košćicu, zamota je pomno u svoj rupčić, ode dalje i hodaše tako dugo, dok nije došla do staklenoga brijega. Vrata su bila zatvorena, pa kada je htjela svoju košćicu da izvadi, bijaše rubac prazan; dar dobrih zvijezda bila je sirotica izgubila. Što da sada počne? Svoje je brate htjela da oslobodi, a ne imadaše ključa, da otvori stakleni brijeg. Dobra sестrica uze nož, odreže si mali prst, turi ga u ključanicu i otvori sretno vrata. Kada je unišla, dođe joj u susret jedan patuljak, te je upita: „Što tražiš ovdje, moje dijete?“ — „Tražim svoje brate, sedam gavranova!“ odgovori djevojka. Patuljak će opet na to: „Gospoda gavrani nijesu kod kuće, ali ako ćeš ih počekati, dok dođu, a ti dođi unutar!“ Na to donese patuljak jelo gavranova na sedam malih tanjurića i u sedam vrčića, a sестrica je okusila iz svakoga tanjurića po mrvicu i gucnula je iz svakoga vrčića; u posljednji vrčić spustila je ali svoj prstenak, što ga je bila sa sobom ponijela.

Na jednom je začula u zraku kako nešto sušti i grakće, a patuljak reče: „Sada dolaze gospoda gavrani kući!“ I zbilja evo ih i odmah potražiše svoje tanjuriće i vrčiće, da blaguju. Tada reče jedan drugomu: „Tko je jio iz moga tanjurića? Tko je pio iz moga vrčića? To su bila ljudska usta!“ I kada je sedmi gavran pio iz svoga vrčića, kotrljaše prstenjak u njem. On ga pogleda i upozna, da je to prsten njegova oca i majke, pa reče: „Bože dao, da je tuj naša sестrica, tada bismo bili oslobođeni!“ Kada je djevojka, koja je stajala za vratima i slušala, čula želju svoga brata, tada je stupila naprijed i svi se gavrani preobrazili opet u ljude. Tada su se milovali i ljubili, radosti i veselju ne bijaše ni konca ni kraja, i svi se veselo otpućiše kući. Po Grimu Smiljan.